

Texter om massaktioner

Massan organiserar genom att addera individer

Ickevåldsrevolution - Walter Benjamin

Varje gång människor möts och samarbetar uppstår möjligheter att förverkliga revolution. Walter Benjamin skjuter inte revolutionerna på framtiden.

Walter Benjamin

Små grupper har möjlighet att genomföra revolution. Eller att avstå. Men en liten organisation är inte ensam i förverkligandet. Gruppen behöver samverka med dem som kämpar på andra sidan jordklotet och med dem som kämpade för länge sedan. Från judisk teologi visar Walter Benjamin hur de som tidigare dödades i kampen återigen bjuds in och blir del av revolutionerna. Revolutioner återupplivar andra revolutioner.

Benjamin skriver sina historiefilosofiska teser under andra världskriget strax innan han blir papperslös flykting. I september 1940 dör han när spanska gränspolisier vägrar släppa in honom i Spanien. "Mannen har ju inget medborgarskap eller pass."

Här undersöker jag broar mellan hans teser från 1940 och hans text om ickevåld från 1921.

Revolution är nya lösningar på nya problem

I sina teser definierar Walter Benjamin revolution som nya lösningar på nya problem. Revolution är alltså inte att ta kontroll över den gamla ordningen. Det

som vanligen missförstås som revolution är snarare kupp eller maktskifte, alltså nya lösningar på en gammal ordning. Med nytt styre kan den gamla maktordningen till och med stärkas och bevaras.

Hmm, men ifall revolution inte är att ta makten över den gamla ordningen, vad är då revolution?

Revolution är den innovativa verksamheten att finslipa och förverkliga andra ordningar med andra verktyg. Revolution bygger nya ordningar som trängs med dominerande ordningar. Det innebär att gamla och nya ordningar lever sida vid sida. De konkurrerar med varandra. Revolution är ingen tålmodig väntan på att gamla ordningar ska försvinna. *“Sen börjar revolutionen!”*

En revolution som växer för snabbt riskerar dock att kollapsa eller stagnera. Istället för att bli stora och tröga behöver revolutioner snarare myllra: föröka sig och imiteras, bli myller av små revolutioner.

“In reality, there is not a moment that would not carry with it its revolutionary chance – provided only that it is defined in a specific way, namely as the chance for a completely new resolution of a completely new problem”. (Benjamin Thesis XVIIa, citerat från Löwy, s 97.)

Tes XVIIa innebär att revolutionen är det gruppen startar med. Det erbjuds inga revolutionära medel som senare ska leda till revolution. Revolution är medlet. Så målet är startpunkten – inte slutpunkten. Det här blir en skarp kritik mot instrumentellt handlande där mål och medel separeras.

Tron på utvecklingen hindrar revolution

Tron på framåtskridande är tro på en riktning. Det placerar det politiska målet långt därborta. Progressiva rörelser lever en framtida utopi. Och de gör gärna motstånd mot förverkligandet av de visionära målen i detta nu. Något som föreställs uppstå i framtiden tränger undan förverkligandet.

“Kritiken av föreställningen om detta framåtskridande måste bilda underlaget till kritiken av föreställningen om framåtskridandet över huvud taget.” (Benjamin Tes XIII.)

Tron på utvecklingen passiviserar oss i en lydig väntan på en framtida bättre

värld eller en framtida revolution. Progressiva rörelser tenderar därför att legitimera den rådande maktordningen. Förtryck och härskande uppfattas som frön till något bättre.

Ickevåld istället för instrumentellt handlande

Ett annat hinder mot revolutioner uppstår när det instrumentella handlandet splittrar mål och medel. När medlet placerar sig före ställer det sig i vägen för målet. Medlet för revolution blockerar revolutionen.

Paradoxalt nog knuffar även målet bort sig själv från medlet. Det överger praxis. Det ger inte praxis en chans. Målet avlägsnar sig och försvinner bortom horisonten. När revolution förändligar sig hindrar den sig själv från att materialisera.

Istället för att splittra mål och medel lyfter Benjam fram ickevåld som rent medel. Rent läser jag här som rent från målkalkyleringar. Ickevåld är handlingar som inte underordnar sig något avlägset mål. Istället vävs mål och medel ihop och blir ett. Ickevåld behöver, enligt Benjamin, därför göras till ett rent medel som inte splittrar mål och medel och blir instrumentellt. Ett annat sätt att säga det är att målet blir det rena medlet. Målet får bli vår praktik.

”Nonviolent agreement [Einigung] can be found wherever the culture of the heart has placed pure means of accord [Übereinkunft] in human hands. Indeed, nonviolent means may be set apart as pure means from legal and illegal means of all sorts, all of which are without exception [...] violence. Heartfelt courtesy, affection, peaceableness, trust, and whatever else might be named here are the subjective preconditions of nonviolent means.” (Walter Benjamin, *Toward the Critique of Violence A Critical Edition*, Stanford University Press, 1921, s 50.)

Som Walter Benjamin kritiserar även Mohandas Gandhi splittringen mellan mål och medel. “But for me means and ends are convertible terms, and non-violence and truth are therefore the end”. (Gandhi’s *Collected Works* vol 76, s 31, original 1939).

Istället för att skjuta revolutionen på framtiden praktiserar Gandhi en politik där mål och medel är samma sak. Målet görs till medlet. Befrielse är det ickevåld börjar med. Att förverkliga slutmålet på en plats, under en tidpunkt eller i en relation blir kampens startpunkt.

Tron på massan och massaktioner blockerar samhällsförvandling

För att revolution ska bli realistisk, i betydelsen möjlig för oss att förverkliga, behövs Benjamins kritik mot kvantitet och massa. Benjamin kritiserar den borgerliga revolutionens tro på kvantitet samt vänsterns tro på massorna. Benjamins kritik ska inte tolkas som förakt för massorna. Snarare kritiserar Benjamin makttekniken att förvandla människor till kvantitet och göra dem till redskap för nationen eller revolutionen. Massa förstås i så fall som organisationsform, ett sätt att ordna människor.

“Benjamin writes of ‘trust in quantitative accumulation’ which ‘underlies both the obstinate faith in progress and trust in the ‘base in the masses’” (Löwy, s 70.)

Massan läser jag alltså inte som en typ av människor utan som tron på kvantitet. Under den borgerliga revolutionen delades människor gärna upp i skapande individer respektive massan. Massan utnyttjades som en stötta för de som leder och härskar.

Massan reducerar människor till kraftkälla. Denna kraftkälla går åt båda hållen. Massan får energi genom att rikta sig mot något. Samtidigt omvandlar massan människor till publik. Politik, kultur och vetenskap organiseras som en uppdelning mellan elit och åskådare.

Revolutioner trängs istället för att ta makten

Med sin kritik mot kvantitet öppnar Benjamin upp för väldigt små revolutioner. Myller av små revolutioner har möjlighet att bli mer verkningsfulla än stora revolutioner som styrs från toppen av någon maktorganisation.

Revolution blir alltså inte att dominera den dominerande ordningen. Revolution är inte att ta makten.

Små revolutioner mångfaldigar sig och smittar av sig. Revolutioner muterar istället för att dominera. Revolutioner fungerar innovativt olika i olika sammanhang och vid olika tidpunkter.

Revolution är att lösa nya problem med nya metoder, alltså att finslipa och

reformera andra ordningar än de dominerande. Nya metoder för nya problem tränger på olika platser undan andra ordningar.

Revolution kan på så sätt ta sig ur maskulina föreställningar som klibbat sig fast. Det är inte maskulin styrka som knuffar bort andra maktordningar. Istället konkurrerar revolutioner med att de är jämlikare och mer demokratiska, med att de är roligare och mer kreativa.

Istället för stora, tröga centralstyrda helhetslösningar myllrar revolutioner. Revolution beskrivs bättre som partikel än som högre nivå eller högre sfär.

Icke våld är partiklar som innehåller helheten

I tes nummer sjutton undersöker Benjamin revolution som monader: revolutionära partiklar, detaljer, enheter. Monad är en del som innehåller helheten. Monader införlivar befrielsen. Varje monad är en hel revolution.

Ifall monader är befrielse praktiserar de inte påverkan som i påverkanspolitik. Monader ska inte leda till förändring. Monader är förändringen. Monader bildar bestående gemenskaper och verksamheter som i sig är revolution. Monader är revolutioner som både förverkligar och förverkligas.

“Den historiske materialisten går ett historiskt objekt in på livet när och endast när det framträder för honom som monad. I denna struktur igenkänner han tecknet på en messiansk fixering av skeendet, eller med andra ord en revolutionär chans i kampen för det undertryckta förflutna.” (Tes XVII, Walter Benjamin, *Historiefilosofiska teser*, 1942.)

Monader förskjuter inte revolutionerna till någon avlägsen framtid. Däremot återupplivar monader tidigare kamp. De som fångslats och döts i kampen för en jämlikare värld bjuds in till ny samling. De välkomnas till de revolutionära monaderna. Samtidigt möjliggör de monaderna. Revolutionärer som döts för länge sedan lever och verkar i den revolutionära monaden. De blir återigen samarbetspartners i kampen.

Denna samverkan med de som förtryckts och döts i motståndet förverkligar revolutionen.

I sin läsning av Benjamins teser visar Michael Löwy att motsvarande filosofi om

att delen innehåller helheten finns i judisk och kristen filosofi: "The messianic time which 'comprises] all of history' (Benjamin actually uses the word 'zusammenfasst literally 'seizes together') is reminiscent of the Christian concept of anake-phataiosis that appears in one of Paul's episodes to the Ephesians: 'He might gather together in one all things in Christ' (Eph i: 10), which, in Luther's translation, becomes: 'alle ding zusammen verfasst würde in Christ.'" (Löwy, s 100.)

Monader och performativt förverkligande

Monadens införlivande av tidigare kamp kan jämföras med begreppet performativ som används av queerfeminister, som exempelvis Judith Butler, Karen Barad och Sara Ahmed.

Performativ är handlingar som uppnår slutmålet när handlingen är genomförd. Men för att kunna uppnå och förverkliga målet krävs att andra grupper och organisationer har kämpat och kämpar med att göra den performativa handlingen möjlig. Andras kamp legitimerar och understödjer förverkligandet.

Om inte den performativa handlingen aktiverar detta nät av understödjande handlingar riskerar handlingen att misslyckas med att förverkliga målet. Förverkligandet omvandlas i så fall till en låtsashandling: *Det var bara en manifestation. Bara performance. Vi tänkte bara skapa uppmärksamhet kring frågan. Det var inte på riktigt.*

För att performativa handlingar ska bli performativa - förverkligande - behöver de alltså koppla ihop sig med en väv av understödjande handlingar, vilka också kan vara performativa.

Den performativa handlingen blir dock inte en passiv mottagare av stöd. Beroende på vilka kopplingar som görs aktiverar performativa handlingen olika nät av institutioner och handlingar. En performativ handling aktiverar tusentals, ja miljontals, andra performativa handlingar.

Performativt förverkligande återupplivar alltså andra performativa handlingar. Och de blir själva verkliga med hjälp av andra performativa handlingar. Performativ är ömsesidigt förverkligande.

Performativ får på så sätt ett släktskap till monader vilka, enligt Benjamin,

bjuder in tidigare motstånd till att delta i revolutionen.

Hur aktivism hindrar eller möjliggör revolution

I tes nummer tio sammanfattar Walter Benjamin hur aktivism, socialism och folkrörelser frestas att förvandla sig till hinder mot revolution. Han lyfter speciellt fram tre metoder som används för att hindra revolution.

1. Tron att samhället automatiskt blir bättre. Tron på progressivitet.
2. Tilliten till massan och massorganiserandet.
3. Anpassning till kapitalism och kapitalistisk ordning. Aktivism reduceras till att få ordning på kapitalismen. Kamp försöker förverkliga en kapitalism som inte diskriminerar.

Enligt Benjamin bildar dessa tre blockeringar en mäktig enhet. De samverkar med varandra: "den envisa framstegstron hos dessa politiker, deras tilltro till sin "massförankring" och slutligen deras servila anpassning till en okontrollerbar apparat varit tre sidor av samma sak." (Tes X, Walter Benjamin, *Historiefilosofiska teser*, 1942.)

Istället för att vänta på massans kraft, vänta på att makten ska falla och vänta på en framtida revolution behöver i så fall organisationer och grupper direkt börja lösa nya problem med nya medel.

Det skulle dock bli en återvändsgränd om organisationen förvandlar sig till självupptagen aktör. Om organisationen gör sig till individ. Revolution kräver samverkan med de som kämpat långt tidigare och med de som kämpar på andra platser och i andra sammanhang. Revolution söker inte likhet utan skillnad. Den samverkar med dem som löst andra problem med andra medel.

Per Herngren

2022, version 0.1.2

Referens

Walter Benjamin, *Toward the Critique of Violence A Critical Edition*, Stanford University Press, 1921.

Walter Benjamin, *Historiefilosofiska teser*, skrivet 1940, publicerat 1942, Översättning: Carl-Henning Wijkmark, <https://www.marxists.org/svenska/benjamin/1940/teser.htm> (2021-09-19).

Mohandas Gandhi, *Gandhis Collected Works*, volym 54, 76, New Delhi: Publications Division Government of India, 1999. Michael Löwy, *Fire alarm Reading Walter Benjamin's On the Concept of History*, Verso 2005.

Gottfried Wilhelm von Leibniz, *The Monadology*, original 1714, [översättning George MacDonald Ross, 1999](#).

Massrörelser och påverkanspolitik

Påverkanspolitik ska påverka den som påverkar politiken. Den ska styra den som styr.

Föreställningen om politisk påverkan använder gärna mekaniska metaforer. Den revolutionerande ångmaskinen fick stor betydelse. De första patenten på sexton- och sjuttonhundratalet, gjorde det möjligt att bygga de fantastiska järnvägsnäten under artonhundratalet. Det var inte så underligt att mekanikens genombrott gav oss en speciell vision om hur politik faktiskt fungerar.

Mer kraft ger högre resultat. Det hade ju mekaniken visat. Politiska aktioner och kampanjer behövde därför bli kraftfulla.

Från ångkraft till politisk kraft

Ju fler desto större massa. Större massa gav en större politisk tyngd.

För att räkna massans vikt behövde personer göras numeriska. Genom att göra om personer till individer kunde de räknas, och därmed också räknas in i massan.

Folket, folksamlingen, massan, föreställdes på artonhundratalet som ostyrig. Antingen utan riktning eller i en destruktiv riktning som pöbeln, mobben.

Från pöbel till politisk massa

Massan behövde förvandlas till politisk rörelse. Dessutom behövde den manifesteras politiskt. Detta kunde ske genom demonstrationer och namninsamlingar, massaktioner och massrörelser.

Dessa politiska manifestationer föreställdes kunna mobilisera tillräcklig kraft för att påverka den stora massan. När massan eller opinionen blev tillräckligt kraftfull skulle den börja påverka regeringen. För det var ju regeringen som styrde 'samhället'. Regeringen hade genom byråkrati, lag och militär tillgång till en styrka som faktiskt kunde styra 'samhället'.

Kejsardemokrati

Den gamla föreställningen om en kejsare som faktiskt styrde sina undersåtar översattes till regering och parlament.

När sådana föreställningar tas över av folkrörelser ställer de sig själva utanför eller under det politiska. Istället för att bli politiska försöker de påverka politiken.

Påverkanspolitik vägrar regera. Istället sänder den kraft utvunnen från massan över till det politiska. Påverkanspolitik riktar sig därför mot en huvudplats. Parlament, fullmäktige och huvudstäder upphöjs till platser där speciella 'politiker' samlas för att tänka och styra.

Per Herngren

2015 01 31, version 0.1.1

Texten är utkast för boken *Mode och motstånd* av Otto von Busch och Per Herngren (Korpen, 2016).

Vängrupper eller massaktion

Under civil olydnad vid Seabrooks kärnkraftverk i New Hampshire 1976 uppfanns vängrupper. Istället för att agera som en massa agerade aktivisterna i små vängrupper. Ett par tusen deltagare verkade i vängrupper på två till femton personer i varje grupp. Erfarenheter från feministiska stödgrupper var en viktig del av denna utveckling. Åren efter Seabrook utvecklades olika former av koordineringsgrupper för att samordna vängrupperna under aktioner.

Undvika centralstyrning

Koordineringsgruppen skulle inte bli en ny styrelse eller ledning som styrde aktionen. Vängrupperna var de som planerade och organiserade. Under "en aktion" utförde vängrupperna mängder av olika aktioner. Aktioner inne på militärbaser och kärnkraftverk blev myller av teater, musik, religiösa ceremonier, byggande av ekologiska hem, rivande av stängsel och samtal med vakter och polis.

När en aktion bestod av flera vängrupper blev den snart ett eget samhälle. Ett samhälle är inte en organisation. Det går inte att centralstyra samhällen. Ett samhälle är när personer, grupper och institutioner börjar cirkulera runt något sorts torg. Aktionsplatsen blev torget. Motstånd som blir samhälle får liv. Motstånd börjar leva på oförutsägbara sätt. Fast inte individualistiskt. Samhällen består inte av atomer. Grupper, organisationer, institutioner och personer hamnar i resonans med varandra. De kopplar sig.

Struktur behövs för att undvika maktkoncentration

För att inte vängruppernas olika aktioner skulle motverka eller undergräva varandra fastställde koordineringsgrupper tydliga intentioner och tuffa riktlinjer. I riktlinjerna för civil olydnad som publicerades i aktionsmanualer ingick nästan alltid att alla deltagare var tvungna att gå igenom ickevåldsträning och vara med i en vängrupp.

Skarpa strukturer och riktlinjer gjorde paradoxalt nog att centralstyrning kunde undvikas. Centralt fastställda ramar gjorde centralstyrning överflödigt.

Vängrupperna hamnade i resonans med varandra via gemensam träning, motståndsfestivaler, rättegångar och koordineringsgrupper. De kunde på så sätt stärka varandra trots att deras politiska uppfattningar kunde stå väldigt långt ifrån varandra. Många vängrupper stod förmodligen närmare flera av de poliser som grep dem än vissa av de vängrupper som de gjorde aktion tillsammans med.

Helhetstänkande inom vänster och religion

Denna form av myllrande allianser av vängrupps-civil olydnad är inte allenarådande i ickevåldsrörelsen. När denna vängruppstradition samarbetar med vana organisatörer inom traditionell vänster, kyrka och andra religioner så möts den ofta av begreppet helhet.

- Aktionen måste vara en helhet.
- Vi tar beslut gemensamt. Vi behöver stå enade.

I praktiken översätts denna "helhet" till att stormöte, samordningsgrupp eller koordineringsgrupp ska styra det som händer på aktionen. Istället för ett myller där alla deltagare genom vängrupperna planerar olika aktioner så börjar en grupp styra det som ska hända. De som vill följa dessa beslut inbjuds att delta. Myllrande motståndssamhällen ersätts av centralstyrning.

Formlös civil olydnad

Kravet på "helhet" kan vara en konstruktiv reaktion på den andra ytterligheten: när några sammankallar till en aktion där alla gör som de vill. Dessa aktioner blir formlösa. Motståndet mellan de motståndsgrupper som deltar försvinner. Skillnader och konflikter förlorar sin kreativa funktion.

Aktionen övergår till massaktion, det innebär att den individualiseras. Individer (individuella grupper och personer) hamnar inte i resonans med varandra. Just därför hamnar de istället i resonans med polis, i resonans med själva konfrontationen. "Konfrontationen" blir det centralstyrande organet. Aktionerna kontrolleras av konfrontationen istället för att bli levande samhällen.

Ifall civil olydnad inte ska bli kraftlöst och styrt av själva konfrontationen behöver civil olydnad bryta med frestelsen att bli antihistorisk. Aktivism blir gärna antihistorisk, den glömmer traditionen av erfarenheter och misstag. Istället för att glömma bort bör motstånd utveckla traditionen av vängrupper, ickevåldsträning, ickevåldsriktlinjer och radikala visioner. För att ickevåld ska bli kreativt behöver det bygga vidare på sin egen historia.

Traditionen möjliggör radikala brott. Det går inte att bryta eller ändra på metoder som systematiskt glöms bort. Minnet av tidigare sårbart och ofullkomligt motstånd behöver finnas med i nya aktioner. Först då blir motståndet dynamiskt. Det kan historiskt bryta med sin egen historia.

Motstånd blir därmed att leva de samhällen vi vill ha.

Per Herngren

2013 05 09, version 0.1

Referens

Per Herngren, "[Vängrupp](#)", kapitel i *Handbok i civil olydnad*, Bonniers, 1990.

Massaktioner tar kraft från ickevåld

Sociala system teori visar att man inte kan påverka och styra ett annat system utifrån. System är autonoma och skapar sig själva. Detta innebär att ickevåld inte orsakar förändring utanför sig själv eller påverkar andra maktsystem. Undantag är när ickevåld bjuds in i ett annat system, exempelvis vid en rättegång.

Förhoppningen att aktivister kan påverka kommer från en metafor från orsak-verkan inom mekanik och naturvetenskap. Och så överför aktivister denna föreställning på politik. *Påverkan* kopplas sedan ihop med metaforerna massa

och kraft. Antalet enskilda individer skulle proportionerligt öka en aktions kraft och effektivitet. På så sätt ersätter kraft och påverkan det demokratiska samtalet.

Bortom enkelriktad orsak-verkan

Mekanik och fysik är en del av människans värld. Men människors handlingar och uppfattningar är inte enkla mekaniker du kan styra med kraft, massa och orsak-(på)verkan. Det är tur. Annars skulle politik och demokrati bestå av kraft och manipulation snarare än samarbete och gemensamma beslut.

Folk slår sig ihop till institutioner, kommuner, företag och organisationer. Inom sociala system teorin kan dessa ses som system. System skapar sig själva. De utvecklar och väljer tankar och praktiker de vill använda – ex lönearbete, fest, profitering eller motstånd.

System bjuder in andra system

System kan välja att plocka in verktyg från andra system. Organisationsformer, beslutstekniker eller verktyg som är tillräckligt välutvecklade och användbara kan bli attraktiva för flera system att använda.

Kraften i ickevåld skulle därmed kunna lämna massa-tänkandet och istället förstås som användbarhet och inspiration. Hur inspirerande, och hur enkelt, är det att börja använda ickevåld. Hur kan dessa tekniker rekonstrueras och upprepas. Detta kan kallas innovativ kraft. Det är en attraktion, dragkraft snarare än påverkan.

En enkel tanke-test kan hjälpa oss att förstå den innovativa kraft i en aktion: Hur lätt är det för andra grupper och organisationer att återupprepa den form av ickevåld vi själva experimenterat fram? Varje månad, varje vecka, eller till och med varje dag?

Pulserande system spar kraft

Att orka och ha kul blir därmed avgörande för hur mycket kraft vi lägger på att lära oss ickevåldsmetoder. Alltför stora eller alltför komplicerade former av ickevåld minskar möjligheten att upprepa dem. Själva poängen med jättearrangemang är att de inte ska upprepas för ofta. Massaktioner är svåra

att upprepa och de tar mycket kraft. Möjligheten att lära ut teknikerna och innovationerna som behövs för aktionen försvagas under massaktioner. Deltagarna reduceras till massa. Massa förstås här som en organisationsform, ett sätt att organisera folk. Det är främst lagsport och rockkonserter som lyckats skapa samhällen kring massa och publik. Men det är inte säkert det är den typen av samhälle ickevåld vill skapa.

Jag föreslår att aktioner med en, två eller tre vängrupper (små aktionsgrupper) blir lättare att upprepa än massaktioner. Intensiteten kan i så fall stärkas mer med upprepade, mindre aktioner än med stora massaktioner. Upprepningen av småaktioner kan bli något bestående, bli det ständiga reproducerande som förändrar och bygger samhällen.

Per Herngren

2006-09-18 version 0.1.3

Referens

Niklas Luhmann, *Social systems*, Stanford, CA: Stanford University Press, 1995.

Massaktioner flyr befrielse: Erich Fromm

Stormöten och massdemonstrationer kan användas av individualism för att kamouflera ensamhet. Massmöten görs då till en flykt från befrielse, enligt socialpsykologen Erich Fromm. Befrielse menar han är att bryta lydnaden. Flykt från befrielse är en flykt in i lydnad.

Istället för att organisera befriande gemenskaper kan individualismen behålla sin enskildhet och göra sig själv numerisk. Summan av många individer förvandlas till en ny individ: massan. Massan som individ av individer.

Massaktioner som fetisch

Genom att göra individen numerisk kan massan producera magisk kraft till den enskilde. Massan behåller individualismen och förvandlar den samtidigt till magisk fetischism.

Som magisk fetisch, batteriladdare, blir massan flykt från befriande gemenskaper och organisationer. Och genom att bli fetisch döljer massan dessutom individualismens ensamhet.

"The mass meeting is necessary if only for the reason that in it the individual, who in becoming an adherent of a new movement feels lonely and is easily seized with the fear of being alone, receives for the first time the pictures of a greater community, something that has a strengthening and encouraging effect on most people, .. If he steps for the first time out of his small workshop or out of the big enterprise, in which he feels very small, into the mass meeting and is now surrounded by thousands and thousands of people with the same conviction ... he himself succumbs to the magic influence of what we call mass suggestion." (Erich Fromm, *Escape From Freedom*, 1941, p 192)

Per Herngren

2013 12 20, version 0.1

Referens

Erich Fromm, *Escape From Freedom*, New York: Henry Holt and Company, 1941, Owl Books Edition 1994.

Antiaristokratisk metod

Kritik mot massaktioner har i sin tur fått kritik för att förakta massan samtidigt som den producerar en upplyst klass ovanför massan. Detta stämmer i flera fall.

Min kritik av kritiken mot kritiken av massan är att också den skapar en uppdelning mellan massan, folket, och en upplyst elit. Detta gäller även om massan idealiseras eller uppvärderas som folket eller som arbetarklassen. Den reproducerar det den kritiserar. Dessutom stänger den in folket i kategorin massan. Den blir därför själv aristokratisk.

Jag menar att det är möjligt att komma ur denna aristokratiska uppdelning genom att begripa massan som en kategori av organisationsformer: massmöten, massaktioner, massmedia. Massan är ingen kategori av människor. Massan är inte synonymt med folket eller arbetarklassen.

Massan skapar speciella dynamiker genom olika relationer precis som nätverk av smågrupper eller pyramidstrukturer skapar speciella dynamiker. Dynamik innebär att förutsättningarna förändras över tid.

Forskare koloniserar rörelser

Genom att med sina teorier och forskningsmetoder undergräva organisation och institution, gemensamma beslut och samarbete, stöd och gemenskap kan akademiker kolonisera rörelser och överta narrativt utrymme i rörelserna.

Massa och andra makttekniker hos forskare

En inventering över makttekniker som undergräver jämlikhet och folkrörelser:

- Massa och mängd: Genom att förstå, och organisera, engagemang och kamp som massa, multitude, skapas myten om aggregerad mängd eller oöverskådligt myller. Mängden mystifieras som antingen aggregerat resultat av individers och grupper engagemang eller som oöverskådlighet. Massan och mängden görs till fetisch som ska ge rörelsen den politiska sprängkraften. Eftersom mängden inte kan representeras av en institution, ett årsmöte eller någon demokratiskt vald grupp görs ledarna till den som tar plats i talarstolen, medier eller akademisk forskning. Därför kan det bli så att uppfattningar inom mäktiga akademiska och mediala institutioner konstruerar rörelsen och och massan. Forskare och journalister väljer ut ledare och representanter.
- Individer och massa: Massideologin använder individen som sin viktigaste maktteknik. Massan splittrar gruppens eller organisationens möjlighet att ta beslut. Att splittra upp gemenskap, interaktion och

samarbete i individ och individuellt beteende blir ett effektivt maktmedel för att privatisera kamp och politisk förändring. Massa och individ växelverkar och undergräver interaktivitet, samarbete och demokratiska beslut. Pussen på kinden, handslaget, kramen – vad som händer mellan människor – är motmetaforer gentemot den metodologiska individualismen och dess massa.

- Publiken görs till rörelsen: Under [internationella konferens- evenemang](#) framställs ensamma workshopledare och föredragshållare med stor publik som mer betydelsefulla än den lilla bestående gruppen. Trots bekännelsen till det globala förstås det lokala som mindre globalt än den tidsbegränsade internationella konferensen. Den [akademiska seminarieformen blir själva rörelsen](#), den senaste trenden. Akademiska föredrags- och seminarieformer är effektiva [maktmedel för att konstruera publik och tysta åhörare](#).
- Nätverk: Genom att systematiskt prata om nätverk istället för grupp, organisation eller institution omkonstrueras samarbete och engagemang till marknadsmekanismer. Marknadsformen stärker dem som redan har resurser. Den politiska bördan läggs över på individen och hennes förmåga att nätverka.
- Nya sociala rörelser skapar despoter: När nya sociala rörelser definieras som [platta nätverk utan hierarkier](#) förvandlas akademikern, journalisten och den självvalde ledaren, till hierarkin. Årsmöten kan per definition inte sätta sig emot eller uttala sig.
- Informalism och "ledarlöshet" osynliggör despotism: Myten om informella och ledarlösa möten osynliggör, enligt [Jo Freemans](#) feministiska analys, att det alltid finns hierarkier och ledare. Det informella och ledarlösa blir maktmedel för att dölja kotterier och självvalda ledare. Det informella hindrar också gruppen från att formellt avsätta de självvalda ledarna och välja egna.
- Nya sociala rörelser undergräver demokratin: Folkrörelser, med sina årsmöten, styrelser och regelverk för ideella föreningar definieras som gamla sociala rörelser. Det som feministen och socialisten [Jo Freeman 1971](#) betecknade strukturlöshetens tyranni förstås som det nya. Det nya är på väg in, det gamla är på väg ut. Det som rörelseforskare uppfattar som vetenskaplig observation av nya trender förvandlas till normen.
- Spontana aktioner: Genom att förstå folkliga aktioner som spontana exotiseras och idealiseras folket som spontant, naivt, oplanerat och

oorganiserat. Medelklass och intellektuella har tillgång till institutioner och organisationer, medan underklass, ungdomar eller immigranter definieras som mindre institutionella. De underordnades institutioner – som högtider, festivaler, familjer, grupper, arbetslag, kvartersråd och andra organisationer – osynliggörs eller nedvärderas. "Folket" konstrueras som det andra, det annorlunda, det mindre utvecklade, något med potentiella utlösta magiska krafter.

- Det tillfälliga ställs över det bestående: Genom konsekvent användning av projekt, evenemang och kampanjer byggs avslutet in i engagemanget. Den institutionaliserade tillfälligheten leder till att mycket tid och kraft läggs på att bygga upp tillfälliga samhällen (communities) för att sedan avsluta, börja om och bygga nya samhällen. Samtidigt nedvärderas andra institutioner och det kontinuerliga organisationsarbetet. De samhällen som växer fram inom rörelser fräntas genom "projektet" möjligheten att konkurrera ut etablerade samhällen.

Per Herngren

2007-03-28, version 0.1.2

Referens

I artikeln används kritik mot massa som organisationsform från [Emma Goldman](#) och [Anti-Mass](#), samt den feministiska kritiken mot nätverk och informella möten från [Jo Freeman](#).